

[SPECIALS](#) 22.07.23 22:05

Πώς η Ελλάδα προσπάθησε να ανέβει στο άρμα της πυρηνικής ενέργειας

Εργοστάσιο πυρηνικής ενέργειας | Shutterstock

Η σύμπραξη των ανακτόρων με τον ναύαρχο Σπανίδη, ο Γεώργιος Παπανδρέου μπροστά σε μια καινοτομία της πυρηνικής εποχής, η «επανάσταση» των Λαυρεωτών κόντρα στην Χούντα. Αυτή είναι η πυρηνική εποχή στη χώρα μας, όπως μας την εξηγεί ο δημοσιογράφος Αχιλλέας Χεκίμογλου.

Είναι το καλοκαίρι του 2023. Οι φωτιές δυστυχώς είναι και πάλι στο επίκεντρο, ενώ η θερμοκρασία στα αστικά κέντρα αγγίζει τους 40 βαθμούς Κελσίου. Η αίσθησή της μοιάζει να ξεπερνά τους 52-55.

Το «κλείνω πόρτες και παράθυρα και βάζω τον κλιματισμό στους 18» μοιάζει να είναι η μόνη απάντηση από πάσης φύσεως αρνητές καύσωνα/αρνητές καλοκαιριού. Καλοκαίρι χωρίς απευθείας σύνδεση του ρολογιού της ΔΕΗ με το κλιματιστικό μας, που τρέφεται λαίμαργα με ηλεκτρική ενέργεια, μοιάζει να μην μπορεί να υπάρξει.

Τελικά μπορούμε να ζήσουμε με τη συνδρομή εναλλακτικών πηγών ενέργειας, όπως πχ. η πυρηνική; Υπήρξε ποτέ κάποια σχετική, σοβαρή και συντονισμένη προσπάθεια από κρατικούς ή/και επιχειρηματικούς φορείς;

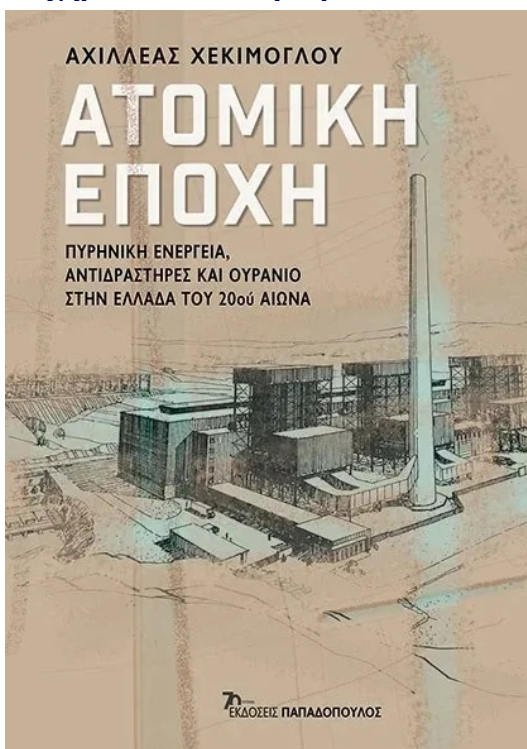
Το «κλείνω πόρτες και παράθυρα και βάζω τον κλιματισμό στους 18» μοιάζει να είναι η μόνη απάντηση από πάσης φύσεως αρνητές καύσωνα/αρνητές καλοκαιριού. Καλοκαίρι χωρίς απευθείας

σύνδεση του ρολογιού της ΔΕΗ με το κλιματιστικό μας, που τρέφεται λαίμαργα με ηλεκτρική ενέργεια, μοιάζει να μην μπορεί να υπάρξει.

Τελικά μπορούμε να ζήσουμε με τη συνδρομή εναλλακτικών πηγών ενέργειας, όπως πχ. η πυρηνική; Υπήρξε ποτέ κάποια σχετική, σοβαρή και συντονισμένη προσπάθεια από κρατικούς ή/και επιχειρηματικούς φορείς;

Την απάντηση σε αυτό και πολλά ακόμα συγγενή ερωτήματα επιδιώκει να δώσει το βιβλίο «Ατομική Εποχή: Πυρηνική ενέργεια, αντιδραστήρες και ουράνιο στην Ελλάδα του 20ού αιώνα» του Αχιλλέα Χεκίμογλου, το οποίο κυκλοφορεί εδώ και λίγες ημέρες από τις Εκδόσεις Παπαδόπουλος.

Πρόκειται για μια ιστορική καταγραφή των πυρηνικών επιδιώξεων της Ελλάδας από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και την απελευθέρωση της χώρας μας, έως την [περίοδο του πυρηνικού ατυχήματος του Τσερνόμπιλ](#).

Ανατρέχοντας σε εκείνη την εποχή και μέσα από αρχεία που βλέπουν για πρώτη φορά το φως, ο έμπειρος δημοσιογράφος ερευνά τις επιδιώξεις της χώρας μας για τη χρήση της πυρηνικής ενέργειας και παρουσιάζει το πώς ακριβώς επιδιώκαμε να την χρησιμοποιήσουμε. Επίσης, επικεντρώνεται στα πρόσωπα εντός και εκτός Ελλάδας (πολιτικοί, διπλωμάτες, επιστήμονες και επιχειρηματίες) που επιστρατεύτηκαν για να κάνουν πράξη τον στόχο της συμμετοχής της Ελλάδας στην Ατομική Εποχή και εξερευνά τι έχει απομείνει σήμερα από τα όνειρα εκείνης της εποχής.

Τον συνάντησα και μίλησα μαζί του για το πώς η Ελλάδα προσπάθησε να ανέβει στο άρμα της ατομικής ενέργειας. Η συζήτηση θα μπορούσε ενδεχομένως, να κρατήσει για ώρες.

Το δύσκολο ξεκίνημα

«Η ιστορία της πυρηνικής ενέργειας στη χώρα μας ξεκινά μετά την απελευθέρωση από τους Γερμανούς. Στις απαρχές του Ψυχρού Πολέμου, η πολύπαθη Ελλάδα, υποβοηθούμενη και από το Σχέδιο Μάρσαλ, προσπαθούσε να μαζέψει τα κομμάτια της από τη γερμανική Κατοχή και τις καταστροφές του Εμφυλίου.

Έπειτα από titάνιες προσπάθειες μίας μικρής ομάδας Ελλήνων επιστημόνων, που είχαν εγκαίρως διακρίνει τις προοπτικές που ανοίγονταν για τη χώρα, έγινε εφικτή η συμμετοχή της Ελλάδας στο CERN, το σπουδαιότερο πυρηνικό εγχείρημα στην Ευρώπη, ενώ λίγο αργότερα ιδρύθηκε και η Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας.

Εγκαίνια του αντιδραστήρα στον Δημόκριτο, όπου ο ναύαρχος Σπανίδης προσφέρει μία ταινία για την ατομική ενέργεια στον Καραμανλή. Δίπλα του φαίνεται ο βασιλιάς Παύλος και πίσω η βασίλισσα Φρειδερίκη. |

Πηγή: Ιστορικό Αρχείο Κωνσταντίνου Καραμανλή.

Ακολούθησε η ένταξη της χώρας στο ατομικό πρόγραμμα των ΗΠΑ “Atoms for peace”, που παρείχε σε φιλικά τους κράτη τεχνική βοήθεια και πρόσβαση σε τεχνολογία για την πυρηνική ενέργεια, και η Ελλάδα έγινε η 22η χώρα που μπήκε στην πρωτοβουλία αυτή. Την ίδια περίοδο, με επικεφαλής τον πρόεδρο της Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας ναύαρχο Θάνο Σπανίδη, έναν αξιωματικό που είχε διακριθεί στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο από επιτελικές θέσεις, ξεκινά η δημιουργία του Κέντρου Πυρηνικών Ερευνών «Δημόκριτος».

Παρόλο που ο Σπανίδης δεν ήταν ειδικός στα θέματα της πυρηνικής φυσικής, είχε τη φιλοδοξία και το μεράκι να μάθει τα πάντα για αυτήν, με στόχο να δημιουργηθεί ένα επιστημονικό κέντρο στην Ελλάδα, που θα προσέφερε εφαρμογές οι οποίες θα βοηθούσαν την επιστημονική έρευνα και τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας, αλλά και θα συνέβαλαν στον επαναπατρισμό Ελλήνων επιστημόνων από το εξωτερικό.

Σε αυτόν τον στόχο είχε σημαντική υποστήριξη τόσο από τον Καραμανλή όσο και από τα Ανάκτορα, τα οποία πήραν ουσιαστικά υπό την προστασία τους την πυρηνική μετάβαση της χώρας – σε υπερβολικό, μάλιστα, βαθμό.

Οι προκλήσεις μιας νέας εποχής

«Η Ελλάδα στη δεκαετία του '50 εξερευνά με περιέργεια, αλλά και με αρκετές δόσεις φιλοδοξίας τις προοπτικές της πυρηνικής ενέργειας και τα οφέλη που αυτή υποσχόταν. Χάρη στον Σπανίδη και την επιστημονική ομάδα της Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας, δημιουργείται σταδιακά ο «Δημόκριτος», ενώ από δικές τους ενέργειες η Ελλάδα ασχολείται για πρώτη φορά και με τις ΑΠΕ (Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας). Κατά την πρώτη περίοδο Καραμανλή, ξεκινά στον πυρηνικό αντιδραστήρα του Δημόκριτου, που εγκαινιάστηκε το 1961, η παραγωγή ραδιοϊσοτόπων που βελτιώνουν τις υπηρεσίες του μικρού τότε δημοσίου συστήματος υγείας. Επίσης, μέσω του

αντιδραστήρα, αρχίζουν έρευνες για την αντιμετώπιση του δάκου της ελιάς, ο οποίος είχε χτυπήσει τότε την εγχώρια παραγωγή και είχε δημιουργήσει αρκετά σοβαρό πρόβλημα στις εξαγωγές της χώρας».

«Η ΔΕΗ τα παρακολουθεί όλα αυτά με πολύ ενδιαφέρον, έχοντας στο πίσω μέρος του μυαλού της και αυτή τη χρήση της πυρηνικής ενέργειας, όχι όμως για επιστημονικούς λόγους, αλλά για την παραγωγή ενέργειας. Μάλιστα, ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1950 έχει συστήσει γραφείο πυρηνικών μελετών για να παρακολουθεί τις διεθνείς εξελίξεις. Λίγα χρόνια αργότερα, ένα αντίστοιχο ευχάριστο «σοκ» παθαίνει και η κυβέρνηση του Γ. Παπανδρέου, όταν της παρουσιάζεται από Αμερικανούς πρόταση προμήθειας ενός δυαδικού αντιδραστήρα, που μπορούσε να συνδυάσει την παραγωγή πυρηνικής ενέργειας με την αφαλάτωση του θαλάσσιου νερού, η οποία υποσχόταν να λύσει το υδροδοτικό τότε πρόβλημα της Αττικής.

Ήταν μία πρόταση που εξετάστηκε πολύ σοβαρά από το υπουργείο Βιομηχανίας, αλλά τελικά δεν υλοποιήθηκε, κυρίως λόγω των αντιδράσεων της ΔΕΗ. Ακολούθησε η κυβέρνηση των αποστατών, η οποία εισήλθε σε απευθείας μυστικές διαπραγματεύσεις με τους Βρετανούς για τη δημιουργία πυρηνικού εργοστασίου στην Ελλάδα. Εκείνη την περίοδο, εμφανίζεται και η γνώριμή μας σήμερα εταιρεία εκμετάλλευσης ορυχείων El Dorado, διερευνώντας την αξιοποίηση του ελληνικού ουρανίου».

Η Χούντα και τα πυρηνικά

Εσωτερικό ερευνητικού αντιδραστήρα στις εγκαταστάσεις του Δημόκριτου. 1999

«Ο ερχομός των συνταγματαρχών και η εγκαθίδρυση της δικτατορίας, προκάλεσε καίριο πλήγμα στην αξιοπιστία της χώρας στο εξωτερικό. Η χούντα επιχείρησε να κάνει business με την ενέργεια, κάνοντας ατομικά παζάρια τόσο με την Ουάσιγκτον όσο και με το Λονδίνο.

Με τους Άγγλους, οι χουντικοί συζητούσαν ένα σχέδιο που χαρακτηρίστηκε τότε από τον βρετανικό τύπο «συμφωνία της λίθινης εποχής», δηλαδή τη δημιουργία εργοστασίου πυρηνικής ενέργειας στο Λαύριο, με αντάλλαγμα εξαγωγές ελληνικών καπνών στο Ηνωμένο Βασίλειο».

«Αν και οι διαπραγματεύσεις αυτές κατέρρευσαν μετά από λίγα χρόνια, η ΔΕΗ προχώρησε σε απαλλοτρίωση εκτάσεων στο Λαύριο, όπου η χούντα οραματιζόταν να δημιουργήσει το νέο ενεργειακό κέντρο της χώρας, στο οποίο θα κατασκευαζόταν και πυρηνική μονάδα 1GW. Καθώς όμως οι κτηματίες της Λαυρεωτικής δεν είχαν αποζημιωθεί για την απαλλοτρίωση, ξεκίνησαν διαμαρτυρίες που κατέληξαν στην πρώτη εκκωφαντική αντιπυρηνική συγκέντρωση στο κέντρο της Αθήνας, διαμαρτυρόμενοι ουσιαστικά για την κατάσχεση των περιουσιών τους και εκφράζοντας τις περιβαλλοντικές τους ανησυχίες.

Σημειωτέον, ότι αυτό το περιστατικό προηγείται της δημιουργίας του αντιπυρηνικού κινήματος της Ευρώπης, κάτι που είναι πάρα πολύ ενδιαφέρον. Είναι αξιοπερίεργο επίσης ότι η είδηση της διαδήλωσης δημοσιεύθηκε κανονικά ως μονόστηλο στον λογοκριμένο Τύπο και ότι η χούντα την άφησε να πραγματοποιηθεί. Χάρη στα βρετανικά αρχεία που δημοσιεύονται για πρώτη φορά στο βιβλίο, μαθαίνουμε ένα παντελώς άγνωστο κομμάτι των πυρηνικών επιδιώξεων των χουντικών και βεβαίως και των Βρετανών».

Το διστακτικό βήμα της Μεταπολίτευσης

«Ακολουθεί η Μεταπολίτευση, όπου η πετρελαϊκή κρίση κάνει το πυρηνικό ζανά επίκαιρο και γίνονται σοβαρές προσπάθειες για την πυρηνική μετάβαση, που ακυρώνονται όμως από την κυβέρνηση του Ανδρέα Παπανδρέου. Την ίδια εποχή βρίσκεται σε εξέλιξη και μία υπόθεση-ταμπού, που δεν είναι άλλη από τις έρευνες για κοιτάσματα ουρανίου στη χώρα.

Στο πλαίσιο της πυρηνικής μετάβασης, η Ελλάδα είχε επιχειρήσει να κάνει βήματα προς αυτήν την κατεύθυνση και πραγματοποίησε εντατικές έρευνες για ουράνιο για αρκετές δεκαετίες, οι οποίες είχαν ως αποκορύφωμα τη δημιουργία πιλοτικής μονάδας επεξεργασίας ουρανίου στη Δράμα. Αυτή δημιουργείται πια επί κυβέρνησης Α. Παπανδρέου -η οποία δεν θέλει τα πυρηνικά, αλλά θέλει το ουράνιο- στα μέσα της δεκαετίας του 1980 και προορίζεται να εντάξει την Ελλάδα στο κλειστό κλαμπ των ουρανοπαραγωγών χωρών».

«Ακολουθεί το πυρηνικό ατύχημα του Τσερνόμπιλ και ο συλλογικός φόβος που γεννάται πάνω από τη χώρα μας αποθαρρύνει κάθε προοπτική χρήσης της πυρηνικής ενέργειας. Με τον ίδιο τρόπο, ενταφιάζει πυρηνικά προγράμματα σε διάφορες χώρες, όπως πχ. στην Ιταλία. Αυτή η πυρηνική τραγωδία επιτάχυνε ουσιαστικά την υιοθέτηση του φυσικού αερίου ως βασικής πηγής ενέργειας στη χώρα μας. Το τέλος στην προσπάθεια για τις έρευνες και την εξόρυξη ουρανίου έρχεται προς τα τέλη της δεκαετίας του '90, όταν διαπιστώνεται τελικά ότι η χαμηλή περιεκτικότητα του ελληνικού ουρανίου στα μεταλλεύματα κάνει το εγχείρημα οικονομικά μη βιώσιμο».

Επισκεψη του προέδρου της Δημοκρατίας, Κωστή Στεφανόπουλου και της Αρχιεπισκοπής στον Δημόκριτο, τέλη δεκαετίας του `90. | Eurokinissi

Το παράδοξο με τις ΑΠΕ

«Πιστεύω ότι υπάρχουν αναλογίες εκείνης της Ατομικής Εποχής με τη σημερινή κατάσταση και με το ζητούμενο της πράσινης μετάβασης. Όπως οι δύο πετρελαϊκές κρίσεις τη δεκαετία του 1970, έτσι και η ενεργειακή κρίση σήμερα προκαλεί πληθωριστική κρίση και πρόβλημα στο εισόδημα των εργαζομένων. Η πολυπλοκότητα του εγχειρήματος είναι τεράστια, όπως επίσης και τα κεφάλαια που χρειάζονται.

Μια πρόσφατη μελέτη έδειξε ότι θα απαιτηθούν 500 δισ. ευρώ έως το 2050 για να γίνει η χώρα μας κλιματικά ουδέτερη. Υπάρχει δηλαδή μία πολύπλοκότητα που θυμίζει αυτά που έγραφαν για το πυρηνικό οι ελληνικές εφημερίδες στα τέλη της δεκαετίας του 1970».